

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

Bakalářská práce

Kristýna Šimůnková

Komentovaný překlad: Marcher vers Compostelle sur le Camino francés
(Montigny, Eric. Éditions du Puits Fleuri, Héricy. 2020, s. 15–75)

Commented translation: Marcher vers Compostelle sur le Camino francés
(Montigny, Eric. Éditions du Puits Fleuri, Héricy. 2020, s. 15–75)

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala PhDr. Šárce Belisové za její vstřícnost, cenné rady a připomínky při vedení bakalářské práce a v průběhu dosavadního studia. Upřímný dík patří mým nejbližším, kteří mě podporovali po celou dobu bakalářského studia. Jmenovitě bych ráda poděkovala své rodině, dále rodině Čábelových, Kozlíkových a Tichých.

Zadání

Zadaný text přeložte do češtiny a svůj překlad doplňte překladatelským komentářem v rozsahu min. 20 normostran. V komentáři nejprve celkově charakterizujte výchozí text: uveďte, s jakým cílem byl text napsán a jaké stylistické postupy autor/ka volí k dosažení svého záměru. Dále popište, na jaké problémy jste v překladu narazil/a, a zdůvodněte použité překladatelské postupy a nezbytné posuny, které jste v překladu provedl/a na úrovni lexika, syntaxe, a především v rovině stylistické. Postupujte přitom od celkové koncepce svého překladu k dílčím řešením. Komentář opatřete bibliografickým soupisem použitých primárních i sekundárních zdrojů, včetně internetových. Kromě dodržení formálních náležitostí stanovených Pravidly pro organizaci studia FF UK (Čl. 19) připojte ke každému vázanému exempláři práce vždy dvě kopie výchozího textu: jednu napevno svázanou s ostatními listy a druhou volně vloženou.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 28.7. 2024

Kristýna Šimůnková

Abstrakt

Bakalářská práce je komentovaným překladem vybraných kapitol z publikace *Marcher vers Compostelle sur le Camino francés* francouzského autora Erica Montigny, který popisuje Francouzskou svatojakubskou cestu a praktická doporučení pro poutníky do Santiaga de Compostela. Práci tvoří praktická a teoretická část. Nejprve je uveden samotný překlad. Následuje jej teoretický komentář, který se zabývá překladatelskou analýzou originálu, překladatelskými problémy, postupy a posuny.

Klíčová slova: komentovaný překlad, překladatelská analýza, průvodce, Santiago de Compostela, poutník

Abstract

The bachelor thesis is a commented translation of selected chapters from the publication *Marcher vers Compostelle sur le Camino francés* by the French author Eric Montigny, describing the French Way of St James and practical recommendations for pilgrims to Santiago de Compostela. The work consists of a practical and a theoretical part. First, the translation itself is presented. It is followed by a theoretical commentary focusing on the translation analysis of the original, translation problems, procedures and shifts.

Keywords: commented translation, translation analysis, guidebook, Santiago de Compostela, pilgrim

Obsah

Úvod.....	7
1 Překlad	8
2 Teoretický komentář	31
2.1 Cílová komunikační situace	31
2.2 Překladatelská analýza originálu	31
2.2.1 Vnětextové faktory	32
2.2.2 Vnitrotextové faktory	33
2.3 Překladatelské problémy	38
2.3.1 Španělské reálie.....	38
2.3.2 Toponyma a urbanonyma	40
2.3.3 Stylistická specifika cestovní příručky.....	42
2.4 Překladatelské postupy	43
2.4.1 Transpozice slovního druhu	43
2.4.2 Syntaktická transpozice.....	44
2.4.3 Koncentrace a diluce	45
2.4.4 Étoffement a dépouillement	46
2.4.5 Modulace.....	47
2.4.6 Explikace.....	48
2.5 Překladatelské posuny	48
2.5.1 Intelektualizace.....	49
2.5.2 Generalizace	51
2.5.3 Konkretizace.....	51
Závěr.....	52
Seznam použité literatury.....	53

Úvod

Předmětem této bakalářské práce je komentovaný překlad francouzského textu do češtiny. K překladu jsou vybrány některé kapitoly z publikace *Marcher vers Compostelle sur le Camino francés* francouzského autora Erica Montigny. Kniha vyšla v Éditions du Puits Fleuri v Héricy v roce 2020.

Jedná se o manuál pro poutníky, kteří se připravují na pěší pouť do Santiaga de Compostela po Francouzské cestě a chtějí se dozvědět o historii, geografii a reáliích Španělska. Svatojakubské cesty se v současnosti stávají čím dál populárnější, tudíž by publikace s tímto zaměřením mohla najít cílové čtenáře i na českém trhu.

Kniha se člení na sedm nepravidelně dlouhých částí, jež se dále dělí na kapitoly. Z důvodu omezeného rozsahu práce k překladu posloužily necelé tři části, tj. necelých šest kapitol. Aby však bylo dosaženo požadovaných 20 normostran překladu, bylo potřeba oproti původnímu zadání několik stran přidat.

První část práce představuje překlad výchozího textu. Druhá část se věnuje komentáři překladu, který zahrnuje překladatelskou analýzu originálu, typologii překladatelských problémů, postupů a posunů a jejich řešení v předloženém textu.

1 Překlad

2. kapitola: Poutní cesty

Kdo je poutník?

Poutník je cestovatel, který putuje na posvátné místo za duchovním účelem. Obvyklým cílem poutí jsou města jako Jeruzalém nebo Řím.

Dříve poutníci putovali na duchovně založená místa. Cílem poutí bylo obvykle získat odpuštění hříchů nebo poděkovat za uzdravení. V Evropě tak vznikla hustá síť poutních cest. Poutníci vycházeli z místa bydliště. Brali si s sebou dopis s doporučením od kněze z farnosti. Tento doklad jim sloužil jako průvodní list při kontrolách a umožnil jim přenocovat v různých hostincích.

Proč se těmto trasám říká poutní cesty?

Když poustevník Pelayo objevil hrob svatého Jakuba, dozvěděla se to celá Evropa. Do Santiaga de Compostela se v roce 950 vydal francouzský biskup z Puy-en-Velay, a v roce 1154 dokonce král Ludvík VII. Francouzský.

Pro věřící pouť představuje cestu na posvátné místo. Od dob raného křesťanství věřící putovali do Palestiny (kde žil Ježíš Kristus). Později se pouti rozšířily do Říma, kde byl umučený svatý Petr a Pavel, a do Santiaga de Compostela, kde se nacházela hrobka svatého Jakuba.

Kudy vedla první poutní cesta do Santiaga?

Mezi lety 791 až 842 vládl v Asturském království na severu Španělska král Alfons II. Asturský. Tento monarcha se dozvěděl o hrobě svatého Jakuba situovaném na západě Pyrenejského poloostrova, a rozhodl se tam vydat z královského města Ovieda. Využil k tomu římskou silnici, která vedla přes město Lugo. Právě tato trasa se později stala první poutní cestou do Santiaga de Compostela. Říká se jí *Camino primitivo*, česky je označovaná jako Prapůvodní cesta.

Když Alfons II. došel do cíle, nechal na místě, kde měl být pohřben svatý Jakub, postavit svatyni. Po nějaké době nechal na tomto místě postavit kostel jeho nástupce Alfons III. Veliký, který vládl v letech 866–910.

Proč v Evropě vedou různé cesty do Santiaga de Compostela?

Evropští poutníci, kteří chtěli navštívit hrob svatého Jakuba, vyšli ze svého bydliště a k ostatním se připojili ve větších městech. Nejfrekventovanější trasy se postupem času staly privilegovanými poutnickými cestami. Takto se z nejpoužívanějších cest staly trasy, které přetrvaly po celá staletí.

V Portugalsku cesta začíná v Lisabonu a stoupá na sever až do Santiaga de Compostela. V Itálii vede z Říma nebo z Milána. Trasy jsou vyznačené téměř ve všech evropských zemích.

Vždy je dobré zvolit trasu, která vede z místa našeho bydliště nebo vybrat některou z ověřených tras, které začínají ve větších městech.

Jakými cestami se dnes ve Španělsku nejlépe dostat do Santiaga de Compostela?

Ve Španělsku vede hned několik svatojakubských cest. Dnes je nejčastěji využívána Francouzská cesta (*camino francés*) a Severní cesta (*camino del norte*).

- Současná Francouzská cesta byla pravděpodobně vyznačena někdy v 11. století. Byla to nejvyhledávanější cesta poutníků z celé Evropy. Trasa protíná Španělsko z východu přes vnitrozemí na západ.
- Severní cesta lemuje pobřeží Atlantiku na severu Španělska. I tato varianta má co nabídnout. Prochází například městem Oviedo, kde se nachází historicky významný chrám svatého Spasitele.

Španělskem vedly i další cesty do Santiaga de Compostela. V současnosti jsou tyto cesty znovu objevovány a mezi poutníky se těší stále větší oblibě.

Slouží tyto poutní cesty poutníkům i dnes?

Od 11. do 13. století putovaly do Santiaga de Compostela tisíce poutníků. S příchodem náboženských válek a kvůli podvodníkům, kteří se za poutníky jen vydávali, pěších na cestách ubylo.

V 18. století byly poutě považovány za pověru. Až koncem 20. století začalo poutníků na různých cestách do Santiaga de Compostela opět přibývat. V roce 1982 se k hrobu svatého Jakuba vydal papež Jan Pavel II. A v roce 1998 UNESCO zapsalo některé úseky a budovy nacházející se na francouzských cestách do Santiaga de Compostela na seznam světového dědictví UNESCO.

V dnešní době jsou cesty do Santiaga de Compostela mezi pěšími velmi populární. Cesty každý rok přitahují stále více poutníků. Někteří tuto trasu stále absolvují jako poutní cestu. Jiní cestu volí pro její přehledné značení, rozmanitou přírodu a dostupné ubytování.

2. část: Francouzské camino, jedna ze svatojakubských cest

Francouzské camino (*camino francés*) je francouzská cesta ve Španělsku. Často je zaměňována za svatojakubskou cestu, která vede Francií a začíná v Le Puy-en-Velay. Ve Francii se cesty z Tours, Vézelay a Le Puy-en-Velay slučují v Ostabatu, odkud cesta pokračuje přes Pyreneje.

Francouzské camino ve skutečnosti začíná až ve španělském městě Puente la Reina. Etapa mezi Saint-Jean-Pied-de-Port na francouzsko-španělských hranicích a navarrským regionem ve Španělsku se nazývá *camino navarro*. I přesto se lidé často mylně domnívají, že Francouzské camino začíná v Saint-Jean-Pied-de-Port.

Francouzská cesta prochází čtyřmi španělskými regiony: Navarrou, Riojou, Kastilií a Leónem, a Galicií, kde končí. Každý navštívený region je něčím jedinečný, každý má svoji zvláštnost, osobitost a vlastní legendy.

Poutníci, kteří absolvovali celou Francouzskou cestu, mluví o příjemné atmosféře. Mezi pěšími vnímají solidaritu a vzájemnou pomoc a rádi vzpomínají na debaty a večere v místních ubytovnách, tzv. *albergues*. Díky tomu všemu na Francouzském caminu panuje mimořádně přátelská atmosféra.

1.kapitola: Hlavní etapy Francouzského camina

Santiago de Compostela je vzdáleno od Saint-Jean-Pied-de-Port přibližně 800 kilometrů. Přestože Francouzské camino oficiálně nezačíná v Saint-Jean-Pied-de-Port, vybírá si jej jako výchozí bod mnoho poutníků, kteří chtějí začít svou cestu ve Francii. Hlavní etapy vedou:

- mezi Saint-Jean-Pied-de-Port a Roncesvalles: 25 km,
- mezi Roncesvalles a Puente la Reina: 66 km,
- mezi Puente la Reina a Santiago de Compostela: 718 km.

Region Navarra

Dobrodružství na Francouzské cestě začíná ve městě Saint-Jean-Pied-de-Port. Poutníci, kteří začínají cestu ve Španělsku, se tu setkávají s poutníky, kteří končí úsek z Puy-en-Velay.

Společně opouští baskické město a zahajují přechod Pyrenejí, aby se dostali za hranice do španělské vesnice Roncesvalles. Místní klášter je přestavěn na noclehárnu pro poutníky.

Následující dny cesta vede přes pyrenejský reliéf a španělské vesničky, které často tvoří jen několik stavení podél cesty. Trasa pokračuje do opevněného města Pamplona. Nabízí se příležitost navštívit hlavní město Navarry.

Další úsek trasy stoupá k horskému sedlu Alto del Perdón. Sedlo v nadmořské výšce přes 700 metrů nabízí úžasný výhled. Je zde k vidění velkolepé sousoší znázorňující poutníky. Cesta pak vede do údolí po kamenitém svahu.

V Puente la Reina se spojuje *camino navarro* (cesta ze Saint-Jean-Pied-de-Port) a *via tolosana* (cesta z Toulouse) a vzniká tak Francouzské camino. Cesta je posetá malými vesnicemi. Je příjemné se v nich zastavit a ochutnat španělské speciality.

O několik desítek kilometrů dále poutník přijde k mariánskému klášteru Santa María la Real de Irache, který se mezi cizinci těší mimořádné oblibě. Na jeho fasádě se totiž nachází fontána s vínem. Každý poutník se tu může občerstvit sklenkou červeného vína. Tradice klášterní pohostinnosti tak po staletí přetrvává dodnes.

Putování pokračuje střídavě přes vinice a malé vesničky. Posledních několik kilometrů v Navaře přechází v další region zvaný La Rioja.

Region La Rioja

La Rioja je druhým regionem, kterým Francouzské camino prochází. Poutníci na trase míjejí vinice po obou stranách cesty. Hlavní odrůdou, která se zde pěstuje, je *Tempranillo*.

Trasa vede přes Logroño, hlavní město regionu La Rioja. Město se pyšní architektonickými skvosty, jako je katedrála Santa María de la Redonda.

V této oblasti cesta víceméně kopíruje státní silnici. Někteří poutníci chodí neradi podél asfaltové silnice, a proto jedou raději autobusem, aby se vyhnuli úsekům, které jsou příliš blízko silnici.

V Najeře mohou poutníci navštívit klášter Santa María la Real, projít se starodávnými uličkami a ochutnat *tapas* v místních barech.

Návštěva Santa Dominga de la Calzada se pojí s legendou o neoběšeném oběšenci. Legenda praví, že ve dvanáctém století byl jistý poutník odsouzen a pověšen za krádež v hostinci (kterou nespáchal). O několik týdnů později se jeho rodiče vraceli z pouti, vydali se za soudcem a žádali ho o propuštění jejich syna. Soudce, který právě seděl u stolu a na talíři měl slepici a kohouta, odpověděl: „Jestli je váš syn naživu, tato slepice a kohout mi začnou zpívat na talíři.“ V tu chvíli kohout zakokrhal a slepice zakvokala. A mladíka, který byl stále naživu, ze šibenice sundali.

Severně od cesty jsou vidět vrcholky kantábrijských hor. V zimě je možné z cesty spatřit zasněžené vrcholky.

Region Kastilie a León

Francouzské camino prochází také regionem Kastilie a León. Právě tady se nachází rozsáhlá pouštní plošina nazývaná Meseta. Pro poutníky je tato rozlehlá oblast synonymem pro zemědělskou oblast rozkládající se, kam až oko dohlédne. Nejsou zde žádné stromy, ani stín a v létě je zde velmi vysoká teplota.

Poutníci v Kastilii a Leónu nejprve míjí vesnice. Poté zahájí výstup do oblasti Montes de Oca a několik kilometrů jdou hustým borovicovým lesem. Za lesem je cesta dovede k bývalému klášteru San Juan de Ortega. Dnes toto místo slouží jako ubytovna pro poutníky.

Trasa pokračuje až do Burgosu. Toto město je často zastávkou na několik dní. Někteří poutníci se zde rozhodnou zůstat, aby navštívili gotickou katedrálu a odpočinuli si po dovršených kilometrech.

Následující etapa Francouzského camina vede přes rozlehlou náhorní plošinu Mesetu, přes obdělávaná pole a vesnice zemědělců. Okolí připomíná poušť. Jakmile poutníci dorazí do Sahagúnu, jsou téměř v polovině cesty do Santiaga de Compostela. Trasa pak směřuje přímo do Leónu. Místní katedrála rozhodně stojí za prohlídku. V následujícím městě, Astorze, jsou k vidění neméně zajímavé památky – katedrála, biskupský palác nebo muzeum čokolády.

Cesta dále stoupá ke kalvárii Cruz de Ferro v nadmořské výšce přes 1500 metrů. Jedná se o symbolické místo svatojakubské cesty, kde mají poutníci podle tradice položit kámen ze svého bydliště. Při sestupu se cesta ubírá k Ponferradě a místnímu templářskému hradu. Krajinu utvářejí vinice, jejichž vína se prodávají pod názvem *Bierzo*. Do cílového regionu Galicie je to odtud jen kousek.

Region Galicie

První ukazatel v Galicii signalizuje, že k dosažení cíle zbývá ujít 150 kilometrů. Po několika kilometrech cesta dospěje do vesnice O Cebreiro. Tradiční obydlí, tzv. *pallozas*, s doškovými střechami jsou postaveny ze žuly. Na vesnickém hřbitově je pohřben bývalý místní farář Elias Valiña. Právě on přišel s nápadem namalovat žluté šipky, které viditelně značí svatojakubskou stezku a usnadňují poutníkům orientaci.

Trasa nadále stoupá až do horského sedla San Roque, kde se nachází socha představující poutníka. Odtud trasa sestupuje horskými serpentínami. Město Sarria je od Santiaga de Compostela vzdálené 114 kilometrů. Je to ideální výchozí bod na týdenní pout'. Od města Sarria začíná být cesta velmi frekventovaná.

Cesta přichází do Portomarína ležícího na břehu řeky Minho a pokračuje přes vesnice známé svými typickými „domečky“ na skladování kukuřice, tzv. *horreos*. Cesta se dál vine lesem a galicijskými osadami do Palas de Rei. Tady se Francouzská cesta spojuje s Prapůvodní cestou (*camino primitivo*).

Poslední zastávkou před cílovou destinací je vesnice Lavacolla. Dříve se tu poutníci umývali, aby dorazili do katedrály čisti.

Při výstupu na Monte do Gozo – ležící ve výšce 370 metrů nad mořem – je v dálce vidět Santiago de Compostela. Ještě několik kilometrů a cesta je završena na náměstí Plaza de Platerias, kde se nachází svatojakubská katedrála, která tuto dlouhou cestu uzavírá.

2. kapitola: Specifika Francouzského camina

Francouzská cesta má svou vlastní osobitost. Počet pěších na Francouzské cestě v posledních dvaceti letech neustále roste. Příliv poutníků se pozitivně promítá do kvalitního značení cesty a rozmanité nabídky ubytování.

Francouzské camino je příležitostí k objevení architektonických skvostů, z nichž některé přebírají prvky mozarabského umění (umění, které rozšířili křesťané žijící na španělském území pod nadvládou muslimů).

Trasa a značení

Kvalita značení

Francouzské camino ve Španělsku je značeno přehledně a v pravidelných rozestupech, a to pomocí žlutých šipek namalovaných na kmenech stromů, na sloupech nebo na zdech v bezprostřední blízkosti cesty. Ve městech jsou zlaté mušle vsazené do chodníku.

Kvalitní a systematické značení je pro tuto trasu typické. Pro pěší, kteří nejsou zvyklí chodit na túry, není orientace nijak obtížná.

Rozlehlé pouštní oblasti

Silným zážitkem cesty je přechod přes Mesetu. Jedná se o rozsáhlou náhorní plošinu, která se nachází v Kastilii a Leónu, kudy trasa prochází na úseku mezi Burgosem a Leónem. Rozkládá se na více než 200 kilometrech, je to nesmírně rozlehlé a opuštěné místo.

Na poušti se otevírá široký výhled, střídají se tu rozmanité krajiny a nejrůznější barvy. Je možné tu spatřit červený písek a v létě žlutá pšeničná pole. Každé roční období na Mesetě něčím překvapí. Města, která poutník prochází, jsou přehlídkou nejrůznějších architektonických stylů. To platí zvláště pro Sahagún, kde jsou památky s červenými cihlami inspirované mozarabským stylem.

Úseky cesty v blízkosti silnice

Francouzské camino prochází Španělskem od východu na západ. Místy se cesta nachází v bezprostřední blízkosti silnice. To je zvláště případ úseku od města Logroño, kde pěší putují přímo vedle silnice. Tato silnice, kterou hojně využívají osobní a nákladní automobily, obsluhuje velká města, jako je Burgos.

Sít' ubytovacích zařízení

Široká nabídka ubytování

Španělé jsou zvyklí přijímat poutníky na cestách již od středověku. V mnoha městech na trase proto pro poutníky nechali postavit hostinská zařízení. V Burgosu bylo takových zařízení

dokonce třicet dva. Přestože některá z nich už neexistují, tradice pohostinnosti přetrvává dodnes.

Nabídka ubytování je značná. Mnoho městských ubytoven (*albergues*) nabízí nocleh za 5–10 eur. Nabídku doplňují soukromé ubytovny. K dispozici jsou také hotely, penziony nebo pokoje u místních.

Obce v letních měsících poskytují další prostory, např. obecní haly, bývalé ubytovny nebo tělocvičny.

Hospitaleros

Na Francouzském caminu existuje řada ubytoven, které spravují dobrovolnické organizace. Dobrovolníci, známí jako *hospitaleros*, přijímají poutníky a připravují pro ně večeře.

Hospitaleros jsou často bývalí poutníci, kteří se rozhodli věnovat svůj čas službě poutníkům. Plynulý chod ubytoven (*albergues*) je umožněn díky darům, tzv. *donativos*. Každý poutník může darovat libovolnou částku do předem určené schránky. Za vybrané peníze se nakupují potraviny na následující den. Dárcovský systém umožňuje, aby bylo ubytování a strava dostupné pro všechny.

Existuje několik organizací, které sdružují jednotlivé *hospitaleros*. Nejznámější se nazývá *Hospitaleros voluntarios*. Informace o ní jsou dostupné na internetových stránkách <http://www.caminosantiago.org>.

Architektura na Francouzské cestě

Ulicové vesnice

Od středověku se podél Francouzské cesty postupně objevovaly obchody, krámky a hostince. Camino tvořilo hlavní třídu malých měst. Hlavní třída se řekne *calle mayor*.

Poutníci mívají malé vesnice s hlavními třídami po obou stranách lemovanými pekárny, bary a obchůdky s potravinami. Snadno si tak mohou doplnit zásoby potravin, aniž by museli nosit těžký náklad.

Ulicové vesnice jsou charakteristickým prvkem Francouzského camina. Ve Španělsku se vesnice budovaly vždy okolo cest.

Mosty

Ve středověku se poutníci brodili přes několik vodních toků. Byla to jistě obtížná překážka, která působila zranění nebo utonutí. Právě v tomto období se začaly stavět mosty. V 11. století postavil Santo Domingo de la Calzada most, který poutníkům usnadnil přechod přes řeku Oja.

Tyto mosty se zachovaly dodnes a vodní toky tak lze přejít suchou nohou.

Mozarabské umění

V 10. a 11. století islámské Španělsko zaznamenalo obrovský intelektuální a kulturní rozmach. Cordobská univerzita vynikala v oblasti medicíny, literatury a vědy. Umění vycházející z islámské kultury se rozšířilo po celém Španělsku.

Vliv islámského umění je patrný na řadě staveb na svatojakubské cestě. Například v Ciraqui je portál kostela svatého Romana zdoben typickým maurským obloukem (oblouk složený z několika menších oblouků)

Templáři a jejich hrady

Templáři patřili k vojenským řeholním řádům. Řád byl založen v 11. století, aby chránil poutníky na cestě do Jeruzaléma. Řeholníci žili z finančních darů a provozovali celou řadu klášterů. Jejich poznávacím prvkem byl bílý plášť s červeným křížem na rameni.

Francouzská cesta vede přes Ponferradu, nachází se zde hrad, který patřil templářům.

Templářský řád zanikl ve 14. století. Legendy a část jejich odkazu však přetrvávají dodnes.

3.kapitola: Objevujte Španělsko

Historie a geografie Španělska

Základní geografické údaje

Španělsko leží na Pyrenejském poloostrově, který sdílí s Portugalskem. Jeho území tvoří pevninská část a mnoho ostrovů (Baleárské ostrovy, Kanárské ostrovy).

Polovina území se nachází v nadmořské výšce přes 400 metrů. Centrální pozici v zemi zaujímá Meseta. Tuto rozsáhlou oblast tvoří plošiny obklopené horami, které se nazývají kordillery.

Jaké je územní členění Španělska?

Španělský stát se člení na regiony. Španělská ústava z roku 1978 zaručuje národní jednotu, a zároveň garantuje autonomii regionům, které ho tvoří. Regiony se nazývají autonomní společenství, je jich sedmnáct.

Autonomní společenství se na lokální úrovni dělí na provincie. Například v Kastílii a Leónu cesta prochází provinciemi Burgos, Palencia a León.

Vstup do jednotlivých autonomních společenství a provincií označují značky a ukazatele umístěné na cestě.

Popisek mapy španělských regionů na str. 52 výchozího textu:

Galicie, Asturie, Kantábrie, Baskicko, Navarra, Katalánsko, Aragonie, La Rioja, Kastilie a León, Madrid, Extremadura, Kastilie-La Mancha, Valencie, Murcie, Andalusie

Život ve Španělsku

Španělská pohostinnost

Španělé mají smysl pro pohostinnost a je to znát po celou dobu Francouzského camina. Poutníci si postupem času všimnou, že celý život se řídí podle svatojakubské cesty. Je snadné najít otevřený krámk. Obchodníci jsou k poutníkům zdvořilí a nápomocní a jsou vždy připraveni udělat všechno pro to, aby pěším zpříjemnili cestu.

Návštěvnost Francouzské cesty

Poutnická kancelář v Santiagu de Compostela denně aktualizuje statistiky, které zaznamenávají stálý nárůst poutníků na Francouzské cestě. Na internetové stránce (<http://loficinadelperegrino.com>) se za rok 2018 přesněji uvádí:

- 327 378 poutníků dorazilo do Santiaga de Compostela,
- 93,49 % poutníků přišlo pěšky (6,35 % na kole a ostatní jinými dopravními prostředky),
- 56,88 % poutníků přišlo po Francouzském cestě (20,72 % po Portugalské cestě, 5,82 % po Severní cestě, 4,59 % po Prapůvodní cestě).

Počet pěších poutníků se neustále zvyšuje. Poutnická kancelář v Santiagu evidovala:

- 145 877 poutníků v roce 2009,
- 272 135 poutníků v roce 2010,
- 327 378 poutníků v roce 2018.

Dostupnost kostelů

Cesta vede kolem mnoha kaplí a kostelů, které bývají často zavřené. Mimo některé církevní svátky nebo lokální společenské události tyto budovy navštívit nelze.

Mnohé kostely a kaple ve Španělsku jsou architektonickými skvosty uzamčenými na dva západy. Když si poutník udělá čas a poprosí místní o klíče, je možné se na tato místa občas podívat.

Pokud chce poutník navštívit kostel, musí počkat na mši, často v neděli dopoledne nebo ve všední dny ve večerních hodinách. Časy mší jsou obvykle uvedeny u vstupních dveří. Mše pro poutníky se konají v 19 hodin. Večerní mše jsou časem, kdy se poutníci po celém dni znovu setkají, aby se pomodlili a strávili společné chvíle.

Prohlídky katedrál jsou možné za vstupní poplatek. Pouze katedrála v Santiagu je pro návštěvníky zdarma.

Katedrály na Francouzském caminu

Na cestě se nachází mnoho katedrál – katedrála Panny Marie (Pamplona), konkatedrála Santa María de La Redonda (Logroño), katedrála sv. Dominika (Santo Domingo de la Calzada),

katedrála Panny Marie (Astorga), katedrála Panny Marie (Burgos), katedrála Santa María de la Regla (León) a katedrála sv. Jakuba (Santiago de Compostela).

4. kapitola: Gastronomická pout'

Putování, které trvá více než měsíc, umožňuje odhalit gastronomické speciality severního Španělska.

Každý region na cestě nabízí svou dávku gastronomických zážitků. V barech můžete ocenit *tapas* a ochutnat tradiční pokrmy. Díky příznivým cenám můžete poznávat různé recepty po celou dobu putování. Početné vinice podél trasy jsou důkazem aktivního španělského vinařství. Od Navarry po Galicii je možné ochutnávat vína plná slunce.

Jaké speciality ochutnat?

Jaké uzeniny ochutnat?

Španělsko má v oblasti uzenin a nasolování bohaté zkušenosti. Na Francouzském caminu se naskýtá příležitost ochutnat tyto uzeniny:

- *Jamón serrano* (sušená šunka) je syrová šunka konzervovaná v soli. Ve Španělsku se vyrábí z vepřové kýty.
- *Jamón ibérico* (iberská šunka) se vyrábí z prasat iberského plemene, která se krmí kromě jiného i žaludy. Iberské šunky existuje více druhů podle potravy prasat. Nejznámější je *jarnón ibérico de bellota* (iberská žaludová šunka).
- *Chorizo* je salám, který se vyrábí z masa (vepřového a případně hovězího) kořeněného španělskými chilli papričkami pimentón. Podává se s aperitivem nebo je součástí sendvičů.
- *Lomo* je uzenina nazvaná podle svalů, který se nachází v blízkosti páteře prasete. Jedná se o poměrně křehké maso, které se obvykle prodává jako klobása.

Co jsou *tapas*?

Jedná se o řadu malých pokrmů, které patří ke španělské kultuře. Konzumují se rukama nebo dřevěnými napichovátky. V barech se podávají k nápojům.

Tapas mají mnoho variant. Některá se skládají z pečiva a šunky, jiná ze sardinek, další z chobotnic nebo dokonce z oliv. Je možné si je dát vestoje nebo si je objednat ke stolu. Dny strávené na *caminu* jsou příležitostí poznat tuto kapitolu španělské gastronomie.

Které polévky rozhodně ochutnat?

Prvním chodem „poutnického menu“ je obvykle teplá polévka. Je ideální na doplnění energie a rehydrataci. Neváhejte a ochutnejte některé ze španělských polévek:

- *Caldo de pollo* je polévka s kousky kuřete.
- *Caldo gallego* je tradiční vývar z Galicie. Do této polévky patří zelí, bílé fazole, brambory a slanina. Obvykle se podává v terakotové misce.
- *Potaje de garbanz con chorizo y patatas* je cizrnová polévka s chorizem a bramborami.

Jaký je rozdíl mezi *sándwichs* a *bocadillos*?

Na jídelních lístcích v restauracích se *bocadillos* objevují vedle *sándwichs*.

- *Bocadillo* je bageta rozříznutá na polovinu s plátky salámu, choriza nebo dalších přísad uvnitř. *Bocadillo* se podobá plněným bagetám.
- *Sándwich* ve Španělsku označuje krajíc opečeného toastového chleba s plátky šunky nebo salámu.

Jaká hlavní jídla ochutnat?

Degustace „poutnického menu“ vám umožní ochutnat některé speciality:

- *Cocido maragato* je tradiční receptura typická pro Kastílii a León. *Cocido* označuje směs dušeného masa, zeleniny a luštěnin. *Cocido maragato* je hustá polévka z cizrny, zelí a různých druhů masa.
- *Cocido madrileño* se připravuje podobně jako *cocido maragato*, je z různých druhů zeleniny.
- *Pulpo a la gallega* je galicijský pokrm z chobotnice ochucený paprikou, podává se s bramborami. Chobotnice se vaří dlouho, aby byla křehká.

- *Empanada gallega* je galicijský koláč z listového těsta plněného hovězím, vepřovým nebo drůbežím masem.
- *Tortilla de patatas* je vydatná omeleta s bramborami a cibulí. Každý kuchař má svůj tajný postup výroby. Tento pokrm se může jíst teplý i studený. Je to recept, který lze snadno připravit k večeři i v kuchyni na ubytovnách, tzv. *albergues*.

Recepty s mořskými plody

Geografická blízkost Španělska k Atlantskému oceánu umožňuje výběr z mnoha specialit z mořských plodů. Jakmile přijdete do Galicie, čestné místo v kuchyni zaujímají speciality z chobotnic. Dlouze vařené kousky chobotnice se stávají křehčí. Používají se při přípravě mnoha pokrmů, jako jsou *chipirones fritos* (grilované kousky chobotnice s chilli papričkami).

Na jídelních lístcích v restauracích ve městech podél *camina* jsou v nabídce často hřebenatky kuchyňské známé jako svatojakubské mušle.

Jaké dezerty ochutnat?

V Galicii je nabídka dezertů velmi široká:

- *Tarta de Santiago* je koláč, který byste měli ochutnat, když přijdete do Santiaga. Přípravuje se z pověstné směsi mandlové moučky, cukru a másla, ale neobsahuje žádnou mouku. Koláč je snadno rozpoznatelný, protože je na něm moučkovým cukrem zobrazen kříž Řádu svatojakubských rytířů.
- *Bica gallega* je další koláč z Galicie, připravuje se z cukru, másla, mouky a smetany.
- *Queso con miel* je dezert, který tvoří sýr pokapaný lžící medu.

Jaké sýry ochutnat?

Sýry najdete ve všech španělských obchodech. Ve Španělsku jich je přes sto druhů. Putování po *caminu* je příležitostí některé z nich poznat:

- *Cabrales* je sýr z pohoří Picos de Europa. Je suchý a často silný.
- *Queso de Murcia* je vyhlášený kozí sýr.
- *Manchego* je sýr z ovčího mléka.

Jaké nápoje ochutnat?

Přechod Španělska od východu na západ je příležitostí k enologické vycházce. Cesta prochází řadou vinařských oblastí. V každém regionu se nachází jedinečná nabídka vín a piv produkovaných řemeslníky, kteří stále udržují své tradiční postupy.

Region Navarra

Region Navarra využívá atlantského, kontinentálního i středomořského podnebí. Pěstuje se zde mnoho vinné révy. Dvě hlavní odrůdy jsou *Grenache* a *Tempranillo*. Používají se především k výrobě červených a růžových vín. Vína s označením *Navarra* jsou lehká a ovocná.

V regionu se vyrábí také likér zvaný *Patxaran*. Vyrábí se macerací trnek v anýzovém lihu. Večer strávený v navarrském baru je příležitostí, jak odhalit jeho tajemství a chuť.

V Navaře se vyrábí také vynikající řemeslná piva, jako je *Naparbier*, *Birbil* nebo *Brew and Roll*.

Až budete v Pamploně, určitě se zastavte v lahůdkářství *Honestus*. Najdete zde výběr vín, řemeslných piv a likérů.

Region La Rioja

La Rioja je mezinárodně proslulá vinařská oblast s věhlasnými vinařstvími, která produkují vína špičkové kvality. Převládá zde produkce červeného vína. Charakteristickou odrůdou je *Tempranillo*. Vína z oblasti *Rioja* mají přívlasek, který udává dobu kvašení:

- *Crianza*: víno zraje 2 roky v nádržích, z toho 12 měsíců v dubových sudech,
- *Reserva*: víno zraje 4 roky v nádržích, z toho 24 měsíců v dubových sudech,
- *Gran Reserva*: víno zraje 5 let v nádržích, z toho 36 měsíců v dubových sudech.

Díky tomu, že víno zůstává v nádržích, získává strukturu a postupem času charakteristickou vůni koření, čokolády a kůže. V této oblasti se také vyrábějí lehčí vína. Jsou označovány „*Joven*“ (mladý) nebo „*Roble*“ (dubový), protože v nádržích zrají jen krátkou dobu.

Milovníci piva si přijdou na své při degustaci řemeslných piv, jako je *Cerix*, *Sargs* a *Little Bichos*.

Region Kastilie a León

Ribera del Duero

Po regionu La Rioja vede cesta přes severní část další velké španělské vinařské oblasti, Ribera del Duero (tzn. břeh řeky Duero). Červená vína s touto apelací se vyznačují tříslovinovou strukturou, aromatickými složkami a vysokým potenciálem zrání. Charakteristická je pro ně vůně po červeném a zralém ovoci. Zrání v dubových sudech jim dodává tradiční vanilkové aroma.

V této apelaci se vyrábějí prvotřídní vína, která patří mezi nejlepší ve Španělsku, například legendární *Vega Sicilia*. Vynikající lahve se dají sehnat za přijatelné ceny. Vína s touto apelací se stejně jako vína z oblasti Rioja dělí podle doby zrání.

Bierzo

Oblast Bierzo se nachází v provincii León na severozápadě regionu Kastilie a León. Vína, která se zde vyrábí, jsou někde mezi těžkými, tříslovinovými víny z oblasti Ribera del Duero a lehčími víny z Galicie. Červená vína se vyrábějí především z odrůd *Mencia* a *Bouschet*.

Bierzo je také významným producentem chmelu. Nachází se zde řada malých pivovarů, kde si milovníci řemeslných piv přijdou na své. *Kadabra*, *Aora* a *Zerep* patří mezi piva, která byste měli ochutnat jako první.

Region Galicie

Galicie je jeden ze španělských regionů s nejméně porušenou přírodou. Vyznačuje se starodávnou vinařskou tradicí, která je úzce spjata s historií poutí do Santiaga de Compostela. Vinice jsou osázeny původními odrůdami vinné révy. Trasa prochází v blízkosti tří galicijských apelací: Valdeorras, Ribeira Sacra a Rias Baixas.

- Valdeorras je ryze místní apelace, která získala renomé v posledních letech. Převládající odrůdou je *Godello*. Vyrábí se z ní ovocná vína se širokou paletou květinových vůní.

Apelace Ribeira Sacra („posvátný břeh“ v galicijštině) se nachází mezi provinciemi Logo a Orense. Vinice jsou vysazeny na terasách na březích řek Minho a Sil. Na těchto strmých svazích je nutná ruční sklizeň. Vína, která se zde vyrábějí, jsou proslulá svou „noblesou“.

V apelaci Rias Baixas se vyrábějí především bílá vína. V Galicii je celoročně mírné klima díky poloze u oceánu. Pravidelné deště umožňují, aby krajina zůstala zelená. Klimatické podmínky jsou ideální k tomu, aby hrozny dosáhly dokonalé zralosti. Vinná réva se pěstuje na pergolách, aby se zajistilo lepší proudění vzduchu a předešlo se škodám, které způsobuje mořské mrholení a vlhkost půdy. Srdcem této apelace je odrůda *Albariño*. Bílá vína, která se z ní vyrábějí, vynikají svojí bohatostí, citronovou a jodovou vůní. Skvěle se hodí k mořským plodům.

V Galicii se vyrábí celá řada piv. Poutníci znají dobře značky *Estrella Galicia*, *San Miguel*, *Mahaou* a *Cruzcampo*. Degustaci doplňují řemeslná piva, jako je *Ancoran*, *Galician Brew* nebo *Faxilda*.

Jaké likéry ochutnat?

Bary jsou vybaveny pestrou nabídkou likérů. Nepřeberné množství lahví nejrůznějších tvarů a barev není vzácností. Při objednávce na baru si stačí objednat *chupito*. Ve španělštině však tento výraz označuje skleničku na likér:

- *Licor 43* obsahuje více než 43 různých ingrediencí a je jedním z nejčastěji vyvážených likérů na světě.
- *Ruavieja Licor de Hierbas* je bylinný likér, jeho chuť je podobná francouzskému bylinnému likéru *Chartreuse*.

Existují také kávové likéry, smetanové likéry a další likéry, občas s překvapivými příchutěmi.

V posledních letech se Galicii podařilo získat dobrou reputaci také v oblasti výroby ginu.

Španělská káva

Ve Španělsku začíná den kávou s mlékem, tzv. *café con leche*. Jedná se o espresso, do kterého se přidá mléko. Pokud si chcete objednat jinou kávu, musíte znát specifický slovník španělských číšníků:

- *café solo* je espresso bez mléka,
- *café americano* je prodloužená káva,
- *café solo descafeinado* je espresso bez kofeinu.

3.část: Příprava na cestu

Francouzská cesta měří 800 kilometrů. Lze ji absolvovat najednou¹ nebo po několika částech. Abyste toto dobrodružství mohli prožít co nejlépe, je dobré se řídit doporučeními bývalých poutníků. Než se vydáte na cestu, je klíčové si projít praktické rady, jak vybrat obuv, jak zabalit batoh, jak rozdělit trasu na etapy, jak připravit plán a jak vybrat vhodné zastávky.

Výběr obuvi je rozhodující, pokud se chcete vyhnout puchýřům nebo bolestem způsobeným nevhodnou obuví. Batoh také musí být naplněný jen tím nejnütnějším.

Odpovědi uvedené v této části vám pomohou naplánovat si odchod na *camino* co nejlépe.

1.kapitola: Příprava vybavení

Boty

Jaké boty vybrat?

Francouzské *camino* vede převážně po širokých cestách, nejlépe se jde v pohorkách. Na několik sestupů po kamenitém terénu (zvláště na sestup ze Sierra del Perdón do Puente la Reina) potřebujete boty, které pevně drží kotník a mají dobře přilnavou podrážku.

Nejlépe kotníky drží vysoké boty. Doporučujeme zvolit boty s nepromokavou vrstvou, aby vám nohy při dešti nohy nepromokly.

Výbavu doplní sandály, které se hodí zvláště na ubytovny, tzv. *albergues*. Někteří poutníci nosí sandály celý den, protože se jim jde lehčeji. Najdete i takové, které dobře sedí na nohou a mají nepromokavou podrážku.

Jak vybrat správnou velikost bot?

Nákup nových bot na túry je důležitým momentem. Pokud nebudou odpovídat stavbě vaší nohy, můžete mít celou cestu nepříjemnosti.

¹ Obvykle jdou poutníci Francouzskou cestu cca 4–5 týdnů bez přerušování, anebo každý rok ujdou jen některou z jejích částí a vždy navážou tam, kde skončili předchozí rok (pozn. překladatele).

Zde je několik doporučení, která vám pomohou se správným výběrem:

- Zajděte do specializovaného obchodu pro radu odborníka.
- Zkoušejte si boty na konci dne, kdy už máte oteklé nohy.
- Nasad'te si silné ponožky a vyzkoušejte boty v reálných podmínkách.
- Zkontrolujte, jestli se špičky prstů nedotýkají bot a jestli vás žádná místa nebolí.
- Pokud si nejste jistí mezi dvěma velikostmi, vyberte si tu větší.

Batoh

Jaký typ batohu vybrat?

Podle toho, na jak dlouhou túru se chystáte, se mění náplň batohu. Na měsíční trek potřebujete oblečení do každého počasí. Na týdenní cestu se seznam vybavení zúží na jedno náhradní oblečení.

Pěší si na cestě předávají jediné pravidlo: lehkost nade vše. Proto je zásadní, aby samotný batoh byl lehký a zároveň bytelný. Existují spolehlivé modely, které váží maximálně jeden kilogram. Každý si vybírá model, který nejlépe vyhovuje jeho postavě. Modely s bederním pásem umožňují rozložit zátěž mezi boky a ramena.

Objem batohu záleží na délce túry:

- 10l batoh jednoduše přepraví piknik,
- 20l batoh navíc unese oblečení do deště,
- 30l batoh vystačí na nejnnutnější věci na týden,
- 40l nebo 50l batoh pojme dostatek věcí na několikátýdenní túru.

Jak zabalit batoh, aby byl co nejlehčí?

S lehkým batohem se vám půjde volněji. Proto je ale důležité oddělit podstatné věci od nepodstatných.

Jedním z tipů, jak odlehčit vybavení, je zvážít jednotlivé předměty. Cílem je, aby batoh včetně jídla a vody nevážil více než 9 kilogramů. Když si vyberete batoh střední velikosti (40l model), vyhnete se pokušení batoh příliš naplnit.

Co zabalit do batohu?

Lehký batoh s tím nejnütnějším – to je tajemství dobře zabaleného batohu. S níže uvedeným seznamem můžete nést batoh, který bude vážit pod osm kilogramů. Tuto radu velmi oceníte, jakmile vyjdete na cestu.

Zavazadlo	1 100 g
Batoh o objemu 40 l	1 000 g
Nepromokavý obal	100 g
Spaní	2 000 g
Prostěradlo	400 g
Spací pytel	1 000 g
Čelovka	100 g
Pyžamo	500 g
Hygiena a první pomoc	600 g
Hygienická taška	300 g
Lékárnička	200 g
Přezůvky nebo žabky	100 g
Převlečení	320 g
2 ponožky	100 g
2 spodní prádlo	100 g
1 triko s krátkým rukávem	120 g

Proti chladu	670 g
1 triko s dlouhým rukávem	120 g
1 podvlékačky	200 g
1 vlněná čepice	50 g
1 fleecová nebo péřová bunda	300 g
Proti dešti	550 g
1 pončo nebo pláštěnka	350 g
1 nepromokavé kalhoty	200 g
Jídlo a pití	2 000 g
1,5l flaška vody	1 500 g
Svačina	500 g
Různé	200 g
Mapy a průvodce	50 g
Krém na opalování	50 g
Mobil a nabíječka	100 g
Celková hmotnost	7 440 g

Jak co nejlépe využít batoh?

Batoh je při chůzi vašim spojencem. Obsahuje to nejdůležitější. Existuje několik triků, jak ho co nejlépe využít a usnadnit si život:

- Tenký provaz, který obtočíte kolem batohu, můžete použít jako šňůru na mokré prádlo. Za několik hodin chůze na slunci vám oblečení uschne.
- Láhev na vodu připevněte k ramennímu popruhu batohu pomocí karabiny. Takto budete mít jistotu, že ji budete mít vždy po ruce. Použijte takovou karabinu, jakou používají horolezci nebo lezečtí nadšenci. Karabinu i láhev si můžete připnout k bedernímu pásu batohu.
- Sáčky do mrazničky vám ochrání věci obsažené v batohu před vlhkostí. Vlhkost může poutníkům působit nepříjemnosti. Když si oblečení zabalíte do nepromokavých sáčků, zůstane po celou dobu putování v suchu. Vyberte si několik velkých mrazících sáčků se zipem, kterým je uzavřete. Jeden bude určený na čisté oblečení, druhý bude vyhrazený hygienické tašce. Do dalšího přijde vybavení na cestu.
- Vak ze síťoviny na použité prádlo poslouží na oblečení propocené po celodenní chůzi. Díky síťovině může textil větrat, což zabrání vzniku nepříjemného zápachu. Čisté oblečení umístěné v nepromokavých sáčcích tak zůstane nedotčené.

2 Teoretický komentář

Teoretický komentář začíná hypotetickou cílovou komunikační situací. Následně se věnuje překladatelské analýze originálu, v níž jsou rozebrány podstatné rysy výchozího textu dle modelu Christiane Nordové. Nakonec jsou uvedeny překladatelské problémy a jejich řešení, překladatelské postupy a posuny.

2.1 Cílová komunikační situace

Před samotným překladem lze stanovit cílovou komunikační situaci, pro účely bakalářské práce by proto tento překlad mohl být považován za fiktivní zakázku. Předpokládejme, že překlad poutnického manuálu by si objednalo vydavatelství Lingea s.r.o., které kromě slovníků, gramatických a konverzačních příruček vydává také cestovní průvodce.

Cílovým čtenářem by byla všeobecná veřejnost se zájmem o cestování, pěší túry, poutnictví, Španělsko nebo přímo o Santiago de Compostela. Oficiální statistiky uvádějí, že Francouzskou cestu si poutníci volí nejraději, podle statistik ji v roce 2023 absolvovalo téměř 220 tisíc poutníků, z toho 4 500 Čechů.² Poutnické tendence stále narůstají, motivací je často impuls ke zklidnění, osamocení nebo zpracování významného životního rozhodnutí.

2.2 Překladatelská analýza originálu

Předtím, než překladatel zahájí samotný proces překládání, je klíčová analýza výchozího textu. Překladatelská analýza francouzského textu vychází z modelu Christiane Nordové a její publikace *Text analysis in translation* (1991), která pracuje s vnětetovými a vnitrotetovými faktory. Mezi vnětetové faktory se podle Nordové řadí autor, médium, místo a čas, příjemce, záměr a jazykové funkce textu, kam také spadá Jakobsonova teorie funkcí. Mezi vnitrotetové faktory podle Nordové patří téma, obsah, kompozice textu, lexikum, morfologie, syntax, stylistická rovina a neverbální prvky. Některé faktory jsou pro větší přehlednost spojeny dohromady.

Mezi další významné zdroje této kapitoly patří publikace *Čeština pro překladatele: základy teorie, interpretace textů, praktická cvičení* (Houžvičková M. a Hoffmannová J., 2012) a *Stylistická analýza českých a francouzských textů* (Brunel A. a Šotolová J., 2012).

² Officina del Peregrino.com. Statistics. [online] Dostupné z: <https://oficinadelperegrino.com/en/statistics-2/>. [citováno 2024-07-24].

Pasáže z výchozího i cílového textu jsou označeny kurzivou, přičemž je vždy uvedeno, zda se jedná o citaci z originálu (O) nebo překladu (P) spolu s číslem stránky výchozího textu či překladu uvedeného v první části bakalářské práce.

2.2.1 Vnětextové faktory

Níže bude popsán autor, čas, místo a médium, adresát, záměr a funkce textu.

Autor

Autorem publikace je Eric Montigny, pedagog a spisovatel. Vyšla mu řada praktických průvodců nejen v oblasti poutnictví a turistiky, ale také o životě na venkově nebo lodnictví. Eric Montigny se mimo jiné věnuje pedagogickým příručkám pro děti na prvním stupni i pro jejich rodiče. Kromě krátkých odstavců na literárních portálech o autorovi neexistují žádné dostupné zdroje.

Čas, místo a médium

Publikace *Marcher vers Compostelle sur le Camino francés* s podtitulem *Astuces et conseils à connaître pour vivre cette marche sereinement* o 190 stranách vyšla v roce 2020 v nakladatelství Puits Fleuri ve francouzském Héricy. Toto nakladatelství bylo založeno v roce 1982 a primárně se orientovalo na právní průvodce a praktické příručky pro širokou veřejnost. Později se jeho pole působnosti rozšířilo zvláště o historické publikace zaměřené na francouzský region Île-de-France, kde nakladatelství sídlí.³

Adresát

Kniha je určena čtenáři, který se chce dozvědět praktické informace o putování do Santiaga de Compostela a zároveň získat základní přehled o historii a geografii svatojakubských poutních cest. Publikace je ideální pro poutníka, který se rozhodl pro Francouzskou cestu začínající ve španělském městě Puente la Reina, jejímu podrobnému popisu je totiž věnována její druhá část.

³ Puits Fleuri. Qui sommes-nous. [online] Dostupné z: <https://www.puitsfleuri.com/content/4-qui-sommes-nous>. [citováno 2024-06-21].

Praktické informace zde ale získá každý, kdo se na svatojakubskou pout' připravuje, a to zvláště ve třetí části, která pojednává o přípravách a vhodném vybavení na cestu.

Záměr a funkce textu

Z hlediska jazykových funkcí dle Romana Jakobsona v textu převažuje referenční neboli sdělovací funkce, která se orientuje na kontext.⁴ Hlavním záměrem je informovat čtenáře o přípravě a průběhu Francouzské svatojakubské cesty, okrajově také o historii poutnictví a o španělských reáliích, které jsou s putováním do Santiaga de Compostela neodmyslitelně spjaty.

Referenční funkce se pojí s konativní funkcí, která se v textu koncipovaném jako praktickém rádcí na cesty implicitně vyskytuje po celou dobu. Explicitně je přítomná v pasážích, kde autor píše v druhé osobě a v nadpisech, které uvádějí jednotlivé oddíly (O 58: *Quelles sont les soupes à goûter absolument?*).

Metajazyková funkce se v textu vyskytuje u španělských termínů, reálií nebo pokud jsou uvedeny odkazy na webové stránky. Poetická funkce je v textu zastoupena okrajově, můžeme si jí ale všimnout v pasáži o enologii (O 65: *Les vins produits dont réputés pour être d'une grande élégance.*).

Expresivita se v textu rovněž vyskytuje minimálně, výjimkou je legenda o oběšenci na str. 33 výchozího textu, která jej dynamizuje.

2.2.2 Vnitrotextové faktory

V následující části bude provedena žánrově-stylistická charakteristika textu, dále bude popsáno téma a obsah knihy, kompozice textu a neverbální prvky, lexikum, morfologická a syntaktická stránka textu.

⁴ JAKOBSON, R.: Lingvistika a poetika, in Poetická funkce. H & H. 1995. ISBN 80-85787-83-0.

Žánrově-stylistická charakteristika textu

Jedná se o populárně-naučný text, který má sloužit jako praktický průvodce pro ne odborného uživatele. Cílem populárně-naučných textů je vzdělávat širokou veřejnost o odborných tématech v co nejsrozumitelnější formě a zaujmout čtenáře, aby se chtěli dozvědět něco nového. Z hlediska funkčních stylů se tento populárně-naučný text řadí do odborného stylu.⁵

Text je psán spisovným jazykem. Autor pracuje s výkladovým a popisným slohovým postupem, mění je podle potřeby čtenáře tak, aby byl text co nejpřehlednější a nejsrozumitelnější. U výkladu historických a zeměpisných faktů autor používá popisný postup, zatímco výkladový aplikuje na rady pro cestovatele, které formuluje buď neutrálně nebo ve druhé osobě plurálu. Těmto skutečnostem se přizpůsobuje stylistická i syntaktická stránka textu.

Autor se přímo k adresátovi v druhé osobě obrací minimálně, pracuje převážně s neutrálními infinitivními vazbami (*O 97: Il est prudent de vérifier*) nebo s třetí osobou jednotného čísla (*O 93: Il convient d'organiser quelques détails pratiques*). Imperativ je aplikován hojněji v kapitolách o přípravě vybavení, z nichž však bylo přeloženo pro účely této práce jen několik stran. S druhou osobou množného čísla se v překládané části poprvé setkáme až od strany 58 (*O 58: N'hésitez pas à goûter; O 63: Lors de votre passage à Pamplona, n'hésitez pas à pousser la porte*).

Pro populárně-naučné texty je charakteristické výraznější členění textu. Hierarchizace se projevuje v přehledném rozvržení do kapitol a podkapitol, které jsou zpravidla uvedeny praktickou otázkou s ohledem na čtenáře. Systematické členění činí text koherentním.

U historického výkladu se text blíže podobá odbornému stylu, pro nějž je typická inverze a pasivní větné konstrukce (*O 25: Au XVIIIème siècle, les pèlerinages étaient considérés comme de la superstition*).⁶

U populárně-naučných textů je běžné využití mimojazykových prostředků, jako jsou fotografie nebo mapy. Text je tedy sémioticky smíšený a dá se zde hovořit o multimodální komunikaci. Intertextualita se v textu vyskytuje u odkazu na internetové stránky nebo pokud jsou uvedeny španělské realie.⁷

⁵ HOUŽVIČKOVÁ, Milena, HOFFMANNOVÁ Jana. Čeština pro překladatele: základy teorie, interpretace textů, praktická cvičení. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2012. ISBN 978-80-7308-405-9.

⁶ BRUNEL, Aude, ŠOTOLOVÁ, Jovanka. Stylistická analýza českých a francouzských textů. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2012. ISBN 80-730-8408-2.

⁷ KADERKA, P.: Sféra odborné komunikace. In: Hoffmannová, J. a kol., Stylistika mluvené a psané češtiny. Praha: Academia 2016. ISBN 978-80-200-2566-1.

Prvky literárního textu se vyskytují jen v jedné pasáži překládaného textu, a to na str. 33 výchozího textu, kde je uvedena legenda města Santo Domingo de la Calzada. Legendy jsou spíše literární texty, proto je v tomto případě potřeba nerezignovat na tvůrčí přístup, aby text připomínal dávné vyprávění. Je zde prostor pro kreativitu, aby si čtenář mohl legendu vizualizovat. Legenda text dynamizuje. Autor pracuje se slovní hříčkou *pendu dépendu*, kterou jsem přeložila jako *neoběšeného oběšence*.

*O 33: Le juge, attablé en **mangeant** une poule et un coq, répondit : « si votre fils est vivant, cette poule et ce coq se mettront à chanter dans mon assiette. » À cet instant le coq chanta et la poule caqueta. Le jeune homme, toujours vivant, fut dépendu.*

*P 13: Soudce, který právě seděl u stolu a **na talíři měl** slepici a kohouta, odpověděl: „Jestli je váš syn naživu, tato slepice a kohout mi začnou zpívat na talíři.“ V tu chvíli kohout zakokrhal a slepice zakvokala. A mladíka, který byl stále naživu, **ze šibenice** sundali.*

Téma a obsah

Publikace je manuálem pro poutníky, kteří putují do Santiaga de Compostela po Francouzské cestě. Obsahuje informace o vzniku a historii poutních cest, poté se věnuje geografii konkrétní trasy, lokální gastronomii a zejména praktickým radám ohledně vybavení na cestu, počasí, stravování, ubytování, rozplánování trasy včetně návratu domů.

Kompozice textu a neverbální prvky

Autor text člení horizontálně na sedm částí, které jsou dále členěny na kapitoly. V první části uvádí historické informace o svatém Jakubovi a nejrůznějších svatojakubských cestách. V druhé části popisuje místa, kterými prochází konkrétní svatojakubská cesta – Francouzská cesta – a představuje základní specifika této cesty. Ve třetí části jsou zodpovězeny praktické otázky ohledně přípravy na cestu. Jedná se o doporučení poutníků, kteří cestu již absolvovali. Čtvrtá část je věnována konkrétním situacím na cestě, ať už se jedná o zajištění stravování, ubytování nebo rozdělení cesty na etapy. V páté části jsou uvedeny praktické informace o cílové destinaci. Šestá část krátce rozebírá, jaké jsou možnosti dopravy ze Santiaga a nejstručnější sedmá část nabízí poutníkům, jak zůstat v kontaktu s poutnictvím i po návratu domů.

Z hlediska vertikální linie je orientace v textu přehledná díky krátkým a přehledným úsekům, které jsou vždy uvedeny podtitulem, zpravidla se jedná o otázku. Díky tomu text umožňuje diskontinuitní čtení. Adresát si tak může v publikaci snadno najít informaci, která ho zajímá. Text není nasycen jazykovými konektory.

Pro větší přehlednost autor často pracuje s výčty uvedenými v odrážkách a se seznamy (např. u vybavení na cestu nebo u vybavení lékárničky). V publikaci jsou hojně využívány mapy s popisky, které čtenáři ihned usnadní orientaci a doplní popisný text. Téměř na každé straně se nachází ilustrační fotografie. Mapy i fotografie jsou bohužel vytištěny černobíle ve velmi nízké kvalitě.

V textu se vyskytuje reliéfizace. Text graficky odlišuje názvy kapitol, podkapitol a jednotlivých tematických oddílů. V záhlaví stránky je vždy v rohu uveden název kapitoly. Autor odlišuje kurzívou geografické názvy a španělské výrazy, jídlo, názvy vinařských odrůd a vinařských oblastí. Grafické rozlišení však není sjednocené, některé zeměpisné názvy uvádí kurzívou jen někdy. Stejně tak u značek španělských produktů není jednotný (např. str. 64). Sjednocené nebylo ani používání velkých písmen u španělských pokrmů (*O 56: jamón ibérico; O 57: jamón Serrano*). Při překladu jsem velká písmena sjednotila.

Lexikum

Autor používá spisovný jazyk, volí neutrální výrazy bez citového zabarvení. Vyskytují se zde všeobecně známé pojmy, které zpravidla nepotřebují vysvětlení a jsou srozumitelné běžnému čtenáři. Mezi lexikální pole lze zařadit oblast poutnictví (*O 21: pèlerinages*), historie (*O 25: les guerres de religion, O 47: Moyen Âge*), geografie (*O 34: Castilla y León, Montes de Oca, Burgos, Meseta, Sahagún, Astorga*), náboženství (*O 22: l'évêque, la chrétienté, martyrs*), španělské gastronomie (*O 55: jamón Serrano; O 58: potaje de garbanzos con chorizo y patatas; O 61: queso con miel*), enologie neboli vinařství (*O 65: le cépage, l'appellation, passage en cuve*) a vybavení na cestu (*O 72: le sac à dos; O 74: trousse de premiers secours*).

Speciální kategorii tvoří španělské pojmy, kterými je publikace nasycena (*albergues, hospitaleros, camino*). Španělským reáliím je věnována samostatná kapitola práce.

Část knihy, která je pro účel této bakalářské práce překládána, pracuje s lexikálním polem vyjadřujícím popis cesty: *le chemin conduit, le chemin poursuit sa progression, la suite de chemin se déroule, l'itinéraire se poursuit et conduit, le chemin prend de la hauteur, il se dirige*

vers, le chemin côtoie le relief, le chemin redescend, l'itinéraire travers, le chemin suit, le chemin rencontre la ville.

Morfologie a syntax

V textu převažuje indikativ přítomnosti. Souvisí s nadčasovostí obsahu sdělení a jeho obecností.⁸ Futurum je zde užíváno minimálně.

V pasážích, které odkazují do minulosti, autor používá *passé simple* (*O 22: se rendit, marcha, se développèrent; O 33: fut condamné*), *imparfait* (*O 21: effectuaient, O 49: constituaient*) nebo *passé composé* (*O 53: sont arrivés*).

Syntax je podobně jako lexikum přizpůsobená cílovému čtenáři a není nijak komplikovaná. V textu převažují spíše kratší věty, které vyhovují srozumitelnosti a přehlednosti pro čtenáře. Praktickému využití adresáta také odpovídají otázky, které uvádějí jednotlivé pasáže textu.

Text má tendence k ekonomičnosti vyjádření bez redundantních informací a balastu slov. Ekonomičnosti je dosaženo prostředky syntaktické kondenzace pomocí infinitivních konstrukcí (*O 66: pour commander dans un bar*) nebo v malé míře i pomocí přechodníkových konstrukcí (*O 54: en prenant le temps de demander aux habitants*).⁹

Interpunkce

Interpunkce podporuje koherenci a kohezi textu.¹⁰ Autor často pracuje s výčty, které jsou zpravidla uvedeny dvojtečkou. Pokud se nejedná o celou větu, jednotlivé položky výčtu jsou ukončeny středníkem, v případě celých vět jsou ukončeny tečkou.

Na základě pravidel Ústavu jazyka českého¹¹ jsem přizpůsobila konečný vzhled výčtů potřebám textu, proto jsem pro větší přehlednost namísto středníků využívala čárku.

⁸ ČECHOVÁ, Marie a kol. Stylistika současné češtiny. ISV, 1997. ISBN 80-85866-21-8.

⁹ BRUNEL, Aude, ŠOTOLOVÁ, Jovanka. Stylistická analýza českých a francouzských textů. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2012. ISBN 80-730-8408-2.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, v. v. i. Internetová jazyková příručka. 2008–2023. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?id=870> [citováno 2024-07-20].

Ke změně interpunkce jsem se uchýlila ještě několikrát. Na str. 52 výchozího textu jsem namísto dvojtečky volila čárku.

O 52: Les régions sont appelées des communautés autonomes : elles sont au nombre de 17.

P 19: Regiony se nazývají autonomní společenství, je jich sedmnáct.

Na str. 54 a 73 výchozího textu jsem volila pomlčku místo dvojtečky.

O 54: Le chemin rencontre plusieurs cathédrales : la cathédrale Santa-Maria à Pamplona...

P 20: Na cestě se nachází mnoho katedrál – katedrála Panny Marie (Santa Maria de Pamplona)...

O 73: Un sac à dos léger avec l'essentiel : tel est le secret d'un sac à dos bien fait.

P 29: Lehký batoh s tím nejnütnější – to je tajemství dobře zabaleného batohu.

Na str. 61 a 75 výchozího textu jsem změnila tečku za dvojtečku z důvodu výstavby textu, jednalo se o uvedení výčtu.

O 61: En Galicia la carte des desserts est étoffée.

P 23: V Galicii je nabídka dezertů velmi široká:

O 75: Quelques astuces permettent de l'optimiser et de vous faciliter la vie.

P 31: Existe quelques trucs, jak ho co nejlépe využít a usnadnit si život:

2.3 Překladatelské problémy

2.3.1 Španělské reálie

Camino francés

Výchozí text je španělskými reáliemi nasycený, protože se celý vztahuje ke geografickému území Španělska. Již v názvu francouzský autor ponechal španělský název Francouzské cesty – *camino francés* – a hojně jej využívá i v celém textu. Problematické je, že *camino francés* se nedá skloňovat, tudíž tento pojem nemůže figurovat v české větě. Uvedla jsem jej proto na str. 9 v závorce za českým názvem *Francouzská cesta*, který je českým poutníkům všeobecně známý.

Výraz *cesta* však v textu figuruje velmi výrazně, proto jsem se rozhodla pracovat také se synonymickým označením *Francouzské camino*, rovněž zavedeným mezi poutníky. Zde se jedná o výpůjčku, a je tak zachován španělský kolorit.

***Hospitaleros* a jiné španělské reálie**

Španělský pojem *hospitaleros* má dle slovníku Královské španělské akademie dva významy.¹² Může označovat ošetřovatele, nebo dobročinnou osobu, která poskytuje ubytování ve svém domě. V češtině by se nabízel pojem *špitálníci*, ale byl by vhodný pouze pro pracovníky ve zdravotnictví. Na svatojakubské cestě se ale jedná o hostitele, kteří ubytovávají poutníky a přijímají je na ubytovnách nebo ve svých domovech. Proto jsem se rozhodla španělský termín nepřekládat, vyskytuje se v nadpisu příslušné části na str. 17 a vzápětí je vysvětlen. V odstavci je pak zmíněn ještě několikrát. I tento španělský termín je v povědomí českých poutníků.

Další podobný termín známý poutníkům je označení pro španělské ubytovny neboli *albergues*. V textu je vždy uvádím až po českém označení *ubytovna*.

Ve španělštině jsem rovněž zanechala názvy lokálních specialit a pokrmů v kapitole o španělské gastronomii. Po španělském názvu je vždy pokrm uveden a řádně vysvětlen. Na str. 22, kde je vysvětlen rozdíl mezi *sándwichs* a *bocadillos*, jsem volila funkční výpustku, protože autor rozdíl vysvětloval na reáliích známých jen frankofonním čtenářům.

O 58: Le bocadillo est semblable au sandwich consommé en France.

P 22: Bocadillo se podobá plněným bagetám.

Španělské reálie bylo potřeba vysvětlit také v části věnované likérům, kde autor píše, že poutníci si u baru objednávají *chupito*, pokud chtějí ochutnat likér. Český čtenář si ale pod tímto pojmem představí koktejl.

O 66: C'est l'équivalent d'un verre à liqueur.

P 25: Ve španělštině však tento výraz označuje skleničku na likér.

Na str. 49 je odstavec věnovaný mozarabskému umění, se kterým se pojí maurský oblouk. V originálu byl vyjádřen pojmem *arc polylobé*.

¹² *Real Academia Española - hospitalero*. Online. Real Academia Española. Dostupné z: <https://dle.rae.es/hospitalero>. [cit. 2024-07-18].

Na str. 37 výchozího textu se mluví o tzv. *horreos*. Jedná se o malé konstrukce ve tvaru domečku na skladování kukuřice. Při vysvětlení nebylo možné použít pojem „stavba“, který by evokoval velkou budovu, proto jsem zvolila výraz „domečky.“

Geografická nesrovnalost v originálu

Autor v publikaci uvádí, že trasa vede v regionu Galicie v úseku mezi Portomarínem a Palas de Rei přes město Horreos, které však leží o 80 kilometrů jinde, a navíc mimo Francouzskou cestu. Město se nazývá stejně jako domečky na skladování kukuřice, které se ve městě Horreos mají vyskytovat. Galicijská turistická kancelář na svých stránkách uvádí, že *horreos* se nacházejí po celé Galicii¹³, proto jsem zvolila následující řešení, aby informace pro potenciálního poutníka byly uvedeny správně.

O 37: Le chemin rencontre la ville de Portomarín située à proximité des rives du fleuve Miño. L'itinéraire continue vers la ville d'Horreos et ses greniers à maïs, Par la suite, il serpente dans la forêt et dans les hameaux galiciens pour arriver à Palas de Rei.

P 14: Cesta přichází do Portomarína ležícího na břehu řeky Minho a pokračuje přes vesnice známé svými typickými „domečky“ na skladování kukuřice, tzv. horreos. Cesta se dál vine lesem a galicijskými osadami do Palas de Rei.

2.3.2 Toponyma a urbanonyma

V průvodci pro poutníky se přirozeně vyskytuje mnoho toponym a urbanonym. U názvů, které bylo možné přeložit do češtiny, jsem upřednostnila český překlad, např. názvy španělských regionů, řek nebo některých lokálních míst (*P 13: Kastilie a León; P 14: Minho; P 9: kostel svatého Spasitele*).

Některá urbanonyma však převést nešlo, velmi často se jednalo o přívlastek mariánských poutních míst. Níže uvádím příklad ze str. 31 výchozího textu, kde nebylo možné přeložit *Santa Maria d'Trache*, proto jsem připojila přívlastek “mariánský” a ponechala španělský název.

¹³ Horreos. Online. Xunta de Galicia. Dostupné z: <https://www.turismo.gal/que-visitari/destacados/horreos-pazos-e-cruceiros/horreos> [cit. 2024-07-27].

O 31: Quelques dizaines de kilomètres plus loin, le marcheur rencontre le monastère Santa Maria d'Irache.

*P 12: O několik desítek kilometrů dále poutník přijde k **mariánskému** klášteru Santa Maria d'Irache, který se mezi cizinci těší mimořádné oblibě.*

Podobným případem byla katedrála *Santa Maria de la Redonda*, která by se dala přeložit jako Panna Maria Okrouhlá. Protože se ale nejedná o zavedený název, preferovala jsem zachovat originální název i z praktických důvodů pro poutníky, kteří se budou chtít orientovat podle ukazatelů ve španělštině.

*O 32: Cette ville recense des trésors architecturaux comme la cathédrale **Santa Maria de La Redonda**.*

*P 12: Město se pyšní architektonickými skvosty, jako je katedrála **Santa Maria de la Redonda**.*

Stejný případ se vyskytl na str. 33 výchozího textu u kláštera *Santa Maria la Real* nebo na str. 34 u kláštera *San Juan de Ortega*.

Na str. 54 výchozího textu v odstavci *Katedrály na Francouzském caminu* autor uvedl výčet různých katedrál, u kterých nebylo možné sjednotit názvy právě kvůli absenci českých ekvivalentů. Proto jsem pro větší přehlednost uvedla chrám nejprve českým pojmem *katedrála* nebo *konkatedrála*, poté zvolila český, případně španělský název a geografickou polohu jsem uvedla do závorky.

O 54: Le chemin rencontre plusieurs cathédrales : la cathédrale Santa-Maria à Pamplona, la concathédrale de Santa María de La Redonda à Logroño, la cathédrale Saint-Dominique à Santo Domingo de la Calzada, la cathédrale Sainte-Marie à Astorga, la cathédrale Santa-Maria à Burgos, la cathédrale Santa María de la Regla à León et la Cathédrale de Santiago, à Santiago de Compostela.

P 20: Na cestě se nachází mnoho katedrál – katedrála Panny Marie (Pamplona), konkatedrála Santa María de La Redonda (Logroño), katedrála sv. Dominika (Santo Domingo de la Calzada), katedrála Panny Marie (Astorga), katedrála Panny Marie (Burgos), katedrála Santa María de la Regla (León) a katedrála sv. Jakuba (Santiago de Compostela).

Zajímavým zjištěním byla skutečnost, že „Rioja“ se do češtiny převádí odlišně pro region (*La Rioja*) a pro vinařskou oblast (*Rioja*).

2.3.3 Stylistická specifika cestovní příručky

U textu, který má čtenáři sloužit jako rádce na cesty, je vedle přehlednosti klíčové, aby působil věrohodně, odlehčeně a přirozeně. I tento faktor značně ovlivnil rozhodovací proces.

*O 73: **Pour y parvenir, il est nécessaire de distinguer l'essentiel de l'insignifiant.***

*P 27: **Proto je ale důležité oddělit podstatné věci od nepodstatných.***

Ze stejného důvodu jsem u nadpisů jednotlivých částí volila formulace, které budou znít odlehčeně a poutavě.

*O 51: Une **découverte** de l'Espagne*

*P 19: **Objevujte** Španělsko*

*O 55: Un **chemin** gastronomique*

*P 21: Gastronomická **pout'***

Autor textu u nadpisů jednotlivých částí užíval střídavě otázky a jmenné názvy, podle toho jsem se řídila při překladu. Otázky jsem zachovala tam, kde měla otázka komunikovat se čtenářem, naopak u nejednoznačných otázek jsem volila jmenný název. U příkladu níže může otázka mířit nejen na druh pokrmů s mořskými plody, ale také na jejich ohodnocení, proto je zvolen jmenný název.

*O 61: **Quels sont les recettes avec des fruits de mer ?***

*P 22: **Recepty s mořskými plody***

Pro odlehčenost textu – rádce – jsem volila pozvolnější formulace. Čtenář je zván k tomu, aby si nechal poradit podle rad, které si přečte, proto jsem volila následující řešení.

*O 75: L'humidité **cause** des désagréments aux randonneurs.*

*P 31: Vlhkost **může** poutníkům **působit** nepříjemnosti.*

Na některé pasáže, které byly obtížně srozumitelné, jsem aplikovala modulaci, kterou se zabývá podkapitola 2.4.5. U modulovaných pasáží byl prostor pro kreativní řešení, případně lehké odpoutání se od originálu, pokud to bylo ve prospěch jednoznačnosti vyjádření.

*O 73: **Comment partir avec un sac à dos léger?***

*P 27: **Jak zabalit batoh, aby byl co nejlehčí?***

O 25: Ces chemins sont-ils aujourd'hui toujours des chemins de pèlerinage?

P 10: Slouží tyto poutní cesty poutníkům i dnes?

Práci s textem určovala potřeba kompaktnosti a přehlednosti, která má u rádce vysokou prioritu. Vyhledávání v rádci a četba samotná má probíhat hladce a nemělo by ji rušit nadbytečné opakování, které se objevovalo v originále.

O 75: La gourde accrochée à la bretelle du sac par un mousqueton. En accrochant votre gourde avec un mousqueton vous avez la certitude de l'avoir toujours à portée de main.

*P 31: Láhev na vodu připevněte k ramennímu popruhu batohu pomocí karabiny. **Takto** budete mít jistotu, že ji budete mít vždy po ruce.*

2.4 Překladatelské postupy

Následující kapitola vychází zvláště z pasáže od Evy Janovcové v publikaci Alena Tionová a kol.: *Francouzština pro pokročilé* (2000), která definuje základní typy překladatelských postupů.

Překladatelské postupy jsou strategickými řešeními problémových pasáží, které nelze přeložit doslovně. Dle Levého *Umění překlada* (1998) jsou dílčí překladatelské postupy částí celkové překladařovy metody, řešení jednotlivostí je podřízeno celkovému přístupu k dílu.¹⁴ Jedná se tedy o optimální řešení, které je v souladu se zvolenou překladařskou metodou (tj. funkcí a účelem komunikace, potřebami či očekáváními čtenáře).

2.4.1 Transpozice slovního druhu

Transpozice slovního druhu představuje postup, kdy je též sémantický obsah vyjádřen v cílovém jazyce jiným slovním druhem než v originále. Transpozice může být jednoduchá, dvojnásobná nebo několikanásobná. Na příkladu níže je ilustrována transpozice adjektiva, které je v překladu vyjádřeno adverbium. Zároveň je zde předveden přístup k překladu pomocných

¹⁴ Ibid.

sloves *être* a *avoir*, které ve francouzštině mají funkci pomocného slovesa a často nenesou plnohodnotný význam.¹⁵

*O 23: Quels sont aujourd'hui les **principaux** chemins, en Espagne, vers Santiago de Compostela?*

*P 9: Jakými cestami se dnes ve Španělsku **nejlépe** dostat do Santiago de Compostela?*

Jiným příkladem je nahrazení substantiva slovesem. Zatímco francouzština je nominální jazyk a pro vyjádření významu používá jména, infinitivy, participia nebo gerundia, v českém jazyce je význam nesen slovesem.¹⁶

*O 21: La **découverte**, par l'ermite Pelayo, de la sépulture de saint Jacques a eu un **retentissement** dans toute l'Europe.*

*P 8: Když poustevník Pelayo **objevil** hrob svatého Jakuba, **dozvěděla** se to celá Evropa.*

Také se může jednat o změnu uvnitř gramatické kategorie, např. u čísla.

*O 45: Pendant les mois estivaux, les municipalités ouvrent des espaces pour permettre le sommeil des marcheurs : **la salle municipale, l'ancien dortoir ou le gymnase.***

*P 17: Obce v letních měsících poskytují další prostory, např. **obecní haly, bývalé ubytovny nebo tělocvičny.***

*O 57: Ce saucisson est fabriqué à partir de viande (de porc et éventuellement de boeuf) assaisonnée avec **un pimentón (un piment) espagnol.***

*P 21: Tento salám se vyrábí z masa (vepřového a případně hovězího) kořeněného **španělskými chilli papričkami.***

2.4.2 Syntaktická transpozice

Při syntaktické transpozici mění větné členy funkci. Typickým příkladem je změna aktivního rodu slovesa za pasivní a naopak nebo převedení větného členu do vedlejší věty. Níže je uvedena změna syntaktické struktury:

¹⁵ HENDRICH, Josef, TLÁSKAL Jaromír, RADINA Otomar. Francouzská mluvnice. Fraus, 2001. ISBN 80-723-8064-8.

¹⁶ TIONOVÁ, Alena. Francouzština pro pokročilé. Praha: Leda, 2000. ISBN 80-85927-80-2. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:b20c5f40-6b68-4689-a59f7c1d79eb0ffb>

O 22: Au nord de l'Espagne, le roi Alphonse II régna sur le royaume des Asturies de 791 à 842. Ce monarque entendit parler de l'existence du tombeau de saint Jacques situé à l'ouest de la péninsule ibérique. Il décida de s'y rendre en partant de chez lui depuis la ville d'Oviedo.

P 8: Mezi lety 791 a 842 vládl v asturském království na severu Španělska král Alfons II. Tento monarcha se dozvěděl o hrobu svatého Jakuba na západě iberského poloostrova a rozhodl se tam dojít z Ovieda.

O 34: La suite de chemin se déroule sur l'immense plateau de la Meseta. Le camino francés passe entre les champs cultivés et les villages ruraux.

P 13: Následující etapa Francouzského camina vede přes rozlehlou náhorní plošinu Mesetu, přes obdělávaná pole a vesnice zemědělců.

Zatímco výše jsem spojila několik vět dohromady, zde je příklad rozděleného souvětí. Toto řešení jsem však volila jen výjimečně.

O 31: La suite du chemin est jalonnée de petits villages où il est plaisant de s'arrêter pour manger des spécialités espagnoles.

P 12: Cesta je posetá malými vesnicemi. Je příjemné se v nich zastavit a ochutnat španělské speciality.

2.4.3 Koncentrace a diluce

Koncentraci a diluci lze pokládat za druh transpozice, při níž dochází k zúžení nebo k rozšíření textu. Při diluci se jedno slovo ve výchozím jazyce rozšíří do dvou a více slov v cílovém jazyce. Opačný proces, koncentrace, nastává tehdy, kdy je sdělení, které bylo ve výchozím jazyce řečeno více slovy, vyjádřeno jedním slovem. Koncentrace a diluce samozřejmě nenastává tehdy, kdy se jedná o členy nebo pomocná slova, s nimiž český gramatický systém nepracuje.

Níže jsou uvedeny příklady koncentrace:

*O 31: La tradition **d'hospitalité et de partage** des monastères est ainsi perpétuée.*

*P 12: Tradice klášterní **pohostinnosti** tak po staletí přetrvává dodnes.*

O 34: L'itinéraire se poursuit et conduit directement à León.

P 13: Trasa pak směřuje přímo do Leónu.

O 35: Le chemin prend de la hauteur. Il se dirige vers la Cruz de Ferro. Il s'agit d'un calvaire situé à plus de 1 500 mètres d'altitude.

P 13: Cesta dále stoupá ke kalvárii Cruz de Ferro v nadmořské výšce přes 1500 metrů.

Opačným postupem je diluce, při níž dochází k rozředění textu.

O 75: Les sachets de congélation pour protéger vos affaires.

*P 31: Sáčky do mrazničky vám ochrání věci **obsažené v batohu před vlhkostí.***

V následujícím případě jsem pracovala s dilucí, abych čtenáři vizualizovala cestu.

O 30: Le chemin redescend en suivant la pente recouverte de pierres.

*P 12: Cesta pak vede **do údolí** po kamenitém svahu.*

2.4.4 Étoffement a dépouillement

Étoffer znamená naplnit obsahem, jedná se o „posílení“ pomocného slova, zejména francouzských předložek, které jsou oproti českým mnohem vágnější. Opačný postup, kdy je plnovýznamové slovo nahrazeno pomocným slovem, které vyjadřuje holý vztah, se nazývá *dépouillement*. Následující příklady reprezentují právě *dépouillement*.

*O 57: Is sont servis dans les bars **en accompagnement** d'une consommation.*

*P 21: V barech se podávají **k** nápojům.*

*O 59: Ce plat se **compose** d'une soupe épaisse, de chou, de pois chiches et de viandes diverses.*

*P 22: **Je** to hustá polévka z cizrny, zeli a různých druhů masa.*

*O 62: Le Manchego est un fromage **fabriqué** à partir de lait de brebis.*

P 23: Manchego je sýr z ovčího mléka.

2.4.5 Modulace

Modulace je překladatelský postup, u nějž může překladatel pracovat kreativně. Při modulaci totiž dochází ke změně hlediska při výpovědi. Levý v *Umění překlada* (1998) píše, že tvůrčí překladatel nemůže vnímat jen text a překládat pouhá slova, ale na cestě mezi originálem a překladem si musí umět představit skutečnosti, o kterých se píše.¹⁷

*O 37: Par le passé, c'est là que les pèlerins se lavaient **avant d'arriver à la cathédrale**.*

*P 15: Dříve se tu poutníci umývali, **aby dorazili do katedrály čisti**.*

O 43: Dès le Moyen Age, la tradition de l'hospitalité s'est instituée en Espagne autour du chemin.

P 16: Španělé jsou zvyklí přijímat poutníky na cestách již od středověku.

O 73: Un sac à dos léger permet de marcher avec un sentiment de liberté.

P 27: S lehkým batohem se vám půjde volněji.

U modulace může dojít také k antonymické změně.

*O 75: Comme vos vêtements propres sont déjà placés dans des sacs étanches, **il n'y a aucun risque que l'odeur se diffuse**.*

*P 31: Čisté oblečení umístěné v nepromokavých sáčkách **tak zůstane nedotčené**.*

*O 47: Aujourd'hui ces ponts sont toujours présents et **il n'est plus nécessaire de se mouiller les pieds pour traverser les cours d'eau**.*

*P 18: Tyto mosty se zachovaly dodnes a **vodní toky tak lze přejít suchou nohou**.*

¹⁷ LEVÝ, Jiří, 1998. *Umění překlada*. Praha: Ivo Železný. ISBN: 80-237-3539-X.

O 53: ... *n'hésitent jamais à faire le maximum pour rendre la vie du marcheur la plus agréable.*

P 19: ...*jsou vždy připraveni udělat všechno pro to, aby pěším zpříjemnili cestu.*

O 33: *Ce vaste lieu est synonyme, pour le pèlerin, de champs agricoles à perte de vue.*

P 13: *Pro poutníky je tato rozlehlá oblast synonymem pro zemědělskou oblast rozkládající se, kam až oko dohlédne.*

2.4.6 Explikace

Při popisu španělských typických pokrmů autor použil přirovnání k francouzskému *pot-au-feu*, což je směs dušeného masa, zeleniny a luštěnin – takto jsem to vysvětlila pro českého čtenáře v překladu.

K explikaci jsem přistoupila také ve chvíli, kdy byla formulace ve výchozím textu nejednoznačná, a to na str. 69 výchozího textu, kde autor píše, že 800 kilometrů lze absolvovat „na jeden záta“ nebo po několika částech. Zvolila jsem explikaci formou poznámky pod čarou, kde jsem vysvětlila, že obvykle jdou poutníci Francouzskou cestu cca 4–5 týdnů bez přerušení, anebo každý rok ujdou jen některou z jejích částí a vždy navážou tam, kde skončili předchozí rok.

2.5 Překladatelské posuny

Anton Popovič v *Teórii umeleckého prekladu* konstatuje, že překladatelský posun neboli výrazový posun „je prejavom nemožnosti dosiahnuť úplnú vernosť originálu, ale paradoxne je aj prejavom úsilia vyhnúť sa „nevernosti“ a dosiahnuť totožnosť za cenu istej zmeny.“¹⁸

Popovič klasifikuje čtyři druhy překladatelských posunů – individuální, konstitutivní, tematický a negativní. Zatímco individuální posun odráží idiolekt překladatele, konstitutivní posun je dle Popoviče nutný a objektivní, vzniká totiž kvůli rozdílně jazykové a stylistické

¹⁸ POPOVIČ, Anton. *Teória umeleckého prekladu: Aspekty textu a literárnej metakomunikácie*. TATRAN, 1975.

normě výchozího a cílového jazyka.¹⁹ Tematický posun je daný rozdílem mezi tematickými fakty, reáliemi originálu a překladem. Poslední, negativní posun, vzniká nepochopením výchozího textu. S výjimkou negativního posunu k posunům běžně dochází, aby byl výsledný překlad co nejvěrnější interpretací výchozího textu.

2.5.1 Intelektualizace

Podle Levého existují tři typy intelektualizace – zlogičťování výrazu, vykládání nedořečeného a formální vyjadřování syntaktických vztahů.

Zatímco pro francouzského čtenáře jsou geografické údaje známe, pro českého čtenáře jsem volila intelektualizaci pro lepší přehlednost výkladu, aby situaci níže lépe pochopil, aniž by si musel dohledávat informace na mapě.

O 27: Le camino francés commence véritablement à Puente la Reina. La portion de chemin entre Saint-Jean-Pied-de-Port, en France et la région de Navarre se nomme le camino navarro.

*P 11: Francouzské camino ve skutečnosti začíná až ve **španělském** městě Puente la Reina. Etapa mezi Saint-Jean-Pied-de-Port na **francouzsko-španělských hranicích** a navarrským regionem **ve Španělsku** se nazývá camino navarro.*

Podobný důvod mě vedl k intelektualizaci i v následujících pasážích.

O 34: La suite de chemin se déroule sur l'immense plateau de la Meseta.

*P 13: Následující etapa Francouzského camina vede přes rozlehlou **náhorní** plošinu Mesetu.*

O 35: L'arrivée en Galicie est proche.

*P 13: Do **cílového regionu** Galicie je to odtud jen kousek.*

¹⁹ GROMOVÁ, Edita. Úvod do translátologie. Nitra: Univerzita Konštantina Filozofa v Nitre, 2009, ISBN 978-80-8094-627-2.

Níže uvedené intelektualizace jsem volila z důvodu lepší návaznosti a koheze textu. U prvního příkladu se jedná se o úvodní větu nové podkapitoly.

O 33: La région de Castilla y León est traversée par le camino francés.

*P 13: Francouzské camino prochází **také** regionem Kastilie a León.*

O 24: Cette voie passe par la ville d'Oviedo où se trouve le sanctuaire historique de Saint-Sauveur.

*P 9: Prochází **například** městem Oviedo, kde se nachází historicky významný chrám svatého Spasitele.*

U následujícího historického přehledu bylo vhodné použít spojovací prvky, bez nich by text působil příliš zkratkovitě.

O 25: Au XVIIème siècle, les pèlerinages étaient considérés comme de la superstition. Vers la fin du XXème siècle, la fréquentation repartit à la hausse sur les différents chemins vers Santiago de Compostela. Le pape Jean-Paul II se rendit sur la tombe de saint Jacques en 1982. En 1998, l'UNESCO classa des portions et des bâtiments situés sur les chemins français vers Santiago de Compostela sur la liste du patrimoine mondial.

O 49: V 18. století byly poutě považovány za pověru. Až koncem 20. století začalo poutníků na různých cestách do Santiaga de Compostela opět přibývat. V roce 1982 se k hrobu svatého Jakuba vydal papež Jan Pavel II. A v roce 1998 UNESCO zapsalo některé úseky a budovy nacházející se na francouzských cestách do Santiaga de Compostela na seznam světového dědictví UNESCO.

2.5.2 Generalizace

Při generalizaci neboli zobecnění je některá složka významu potlačena a dochází k substituci hyperonymem.²⁰

*O 57: **l'art de vivre** espagnol*

*P 20: španělská **kultura***

*O 73: Vous appréciez grandement ce **dénuement** une fois sur le chemin.*

*P 28: Tuto **radu** velmi oceníte, jakmile vyjdete na cestu.*

2.5.3 Konkretizace

Konkretizace je překladatelský posun, kdy je obecnější termín z originálu přeložen konkrétnějším termínem v cílovém textu.

*O 25: D'autres choisissent ces chemins pour **la qualité du tracé**, pour la diversité des paysages et pour la facilité à trouver des hébergements.*

*P 10: Jiní cestu volí pro její **přehledné značení**, rozmanitou přírodu a dostupné ubytování.*

²⁰ KNITTLOVÁ, Dagmar, Bronislava GRYGOVÁ a Jitka ZEHNALOVÁ, 2010. Překlad a překládání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. ISBN 978-80-244-2428-6.

Závěr

Tato bakalářská práce si kladla za cíl přeložit vybrané kapitoly z publikace *Marcher vers Compostelle sur le Camino francés* francouzského autora Erica Montigny. Výsledný překlad do češtiny byl uveden v první kapitole práce.

Teoretický komentář v druhé kapitole práce byl uveden hypotetickou cílovou komunikační situací a pečlivou analýzou výchozího textu. Analýza vycházela z modelu Christiane Nordové, z jazykových funkcí dle Romana Jakobsona, z příruček Jiřího Levého a Antona Popoviče, ale také ze znalostí nabytých během bakalářského studia na ÚTRL pod vedením PhDr. Šárky Belisové, Mgr. Aude Brunel, PhDr. Jovanky Šotolové Ph.D. a dalších.

Ve druhé kapitole rovněž byly představeny problémy, které nastaly při překladu, a jejich možná řešení. Problematický byl zejména převod španělských reálií a některých místních názvů. Jedna z podkapitol byla věnována specifikům stylistiky u rádce na cesty. Klíčovým faktorem při překladu bylo zachovat autorův záměr, tj. informovat a poradit budoucímu svatojakubskému poutníkovi. Z toho důvodu byly přehlednost, srozumitelnost a praktické využití pro cílového čtenáře prioritou. Vzhledem ke kulturním rozdílům také bylo využito celé řady překladatelských postupů a posunů, kterým jsou věnovány dvě poslední podkapitoly práce.

Bakalářský překlad byl obohacující a praktickou zkušeností z hlediska práce s francouzským i českým jazykem, se sekundární literaturou, se slovníky a jazykovými příručkami a s četnými zdroji souvisejícími s tématem.

Seznam použité literatury

Primární literatura

MONTIGNY, Eric. *Marcher vers Compostelle sur le Camino francés*. Éditions du Puits Fleuri, 2020. ISBN 978-2-86739-665-6.

Sekundární literatura

BRUNEL, Aude, ŠOTOLOVÁ, Jovanka. *Stylistická analýza českých a francouzských textů*. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2012. ISBN 80-730-8408-2.

ČECHOVÁ, Marie a kol. *Stylistika současné češtiny*. ISV, 1997. ISBN 80-85866-21-8.

GROMOVÁ, Edita. *Úvod do translatologie*. Nitra: Univerzita Konštantina Filozofa v Nitre, 2009, ISBN 978-80-8094-627-2.

HENDRICH, Josef, TLÁSKAL Jaromír, RADINA Otomar. *Francouzská mluvnice*. Fraus, 2001. ISBN 80-723-8064-8.

HOUŽVIČKOVÁ, Milena, HOFFMANNOVÁ Jana. *Čeština pro překladatele: základy teorie, interpretace textů, praktická cvičení*. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2012. ISBN 978-80-7308-405-9.

JAKOBSON, R.: *Lingvistika a poetika*, in *Poetická funkce*. H & H. 1995. ISBN 80-85787-83-0.

KADERKA, P.: *Sféra odborné komunikace*. In: Hoffmannová, J. a kol., *Stylistika mluvené a psané češtiny*. Praha: Academia 2016. ISBN 978-80-200-2566-1.

KNITTLOVÁ, Dagmar, Bronislava GRYGOVÁ a Jitka ZEHNALOVÁ, 2010. *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. ISBN 978-80-244-2428-6.

LEVÝ, Jiří, 1998. *Umění překladu*. Praha: Ivo Železný. ISBN: 80-237-3539-X.

NORD, Christiane. *Text Analysis in Translation*. Rodopi, 1991. ISBN 90-5183-311-3.

POPOVIČ, Anton. *Teória umeleckého prekladu: Aspekty textu a literárnej metakomunikácie*. TATRAN, 1975.

TIONOVÁ, Alena. Francouzština pro pokročilé. Praha: Leda, 2000. ISBN 80-85927-80-2.
Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:b20c5f40-6b68-4689-a59f7c1d79eb0ffb>

Internetové zdroje

Camino frances. [online]. Dostupné z: <https://ultreia.cz/camino-frances/>. [citováno 2023-06-14]

Officina del Peregrino.com. Statistics. [online] Dostupné z: <https://oficinadelperegrino.com/en/statistics-2/>. [citováno 2024-07-24].

Puits Fleuri. Qui sommes-nous. [online] Dostupné z: <https://www.puitsfleuri.com/content/4-qui-sommes-nous>. [citováno 2024-06-21].

Slovníky a jazykové příručky

Český národní korpus – InterCorp verze 8 [online]. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha. Dostupný z: <http://www.korpus.cz/>. [citováno 2024-07-24].

Internetový slovník LINGEA. Dostupné z: <https://slovníky.lingea.cz/review>. [citováno 2024-07-24].

Larousse, Dictionnaire de français. [online] Dostupné z: <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais-monolingue>. [citováno 2024-07-24].

Real Academia Española - hospitalero. Online. Real Academia Española. Dostupné z: <https://dle.rae.es/hospitalero>. [cit. 2024-07-18].

Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, v. v. i. Internetová jazyková příručka. 2008–2023. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz>. [citováno 2024-07-24].

Přílohy

Příloha 1 – naskenovaný originál